

AVRUPA BİRLİĞİ SİVİL DÜŞÜN Programı Çerçevesinde
İSTANBUL ZİHİNSEL ENGELLİLER İÇİN EĞİTİM VE DAYANIŞMA
VAKFI **İZEV** Tarafından Gerçekleştirilen
“Almanya’da Özel Eğitim Sisteminin Araştırılması” ile İlgili

R A P O R

Avrupa
Birliği
**sivil
düşün**

Bu (hazırlanacak ürün ne ise broşür / afiş) Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı'na aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı İZEV'in Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı çerçevesinde "Hareketlilik ve Ağ Oluşturma" kategorisi kapsamında kabul gören ve Almanya'da zihinsel engelli bireylerin eğitimlerini, sosyalizasyonlarını araştırma amacıyla gerçekleştirilen ve 10-16 Kasım 2019 tarihlerini kapsayan inceleme gezisi hem eğitim sistemini, hem de eğitim verilen kurumların fiziksel çevre koşulları ile mimari olanaklarını tespit etme konularını içermektedir.

Araştırma Ekibi:

Hakan KURAL : İZEV Vakfı Başkanı

Merve KILIÇ : İZEV Vakfı Genel Sekreteri ve Yönetim Kurulu Üyesi

İsmail Tan AYTIS: İZEV Vakfı down sendromlu öğrencisi ve gençlik temsilcisi

Saadet AYTIS : İZEV Vakfı kurucusu, ebeveyn, Y. Mimar, Öğretim Üyesi

Gidiş: Türk Hava Yolları 10.11.2019 tarih ve 1729 sefer sayılı 11.45 uçuşu ile İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı'ndan Berlin Tegel Havalimanı'na yapılmıştır.

Konaklama: Park Inn by Radisson Otel'de 6 gece olarak gerçekleşmiştir (Berlin Alexanderplatz)

Dönüş: Türk Hava Yolları 16.11.2019 tarih ve 1730 sefer sayılı 13.45 uçuşu ile Berlin Tegel Havalimanı'ndan İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı'na yapılmıştır.

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Almanya'da uygulanmakta olan zihinsel engelli olarak tanımlanan down sendromlu, otizmlili ve mental geriliği bulunan dezavantajlı gençlerin bağımsız yaşam becerilerinin geliştirilmesi, bireysel olarak hayata dahil olmaları, sosyalleşmeleri ve meslek edinmelerini sağlayan çok yönlü programların, Berlin özelinde incelenmesi, Türkiye'deki uygulamalar ve yürütülen sistemle karşılaştırılarak öneriler geliştirilmesidir.

Bu (hazırlanacak ürün ne ise broşür / afiş) Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı'na aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI ve ÖRNEKLEM SEÇİMİ

Araştırma, Almanya Federal Cumhuriyeti'nin zihinsel engelli çocuk ve yetişkinlere yönelik eğitim, sosyalizasyon, meslek edindirme, istihdam ve daimi bakım hizmetlerini ve bu hizmetleri içeren kurumların yapısını kapsamaktadır.

Örneklem olarak Berlin'de bu kapsamda hizmet veren 4 kurum seçilmiştir.

Bu kurumlar;

- MINA-Leben in Vielfalt e.V. (Sivil Toplum Kuruluşu)
- PANKE SCHULE (Özel Gereksinimli Çocuklara Hizmet Veren Okul)
- Die BERLINER WERKSTATTEN FÜR MENSCHEN MIT BEHINDERUNG BWB (Yetişkin Özel Gereksinimli Bireylere Mesleki Eğitim ve Sosyalizasyon Desteği Veren Özel Kurum)
- LEBENSHILFE (Özel Gereksinimli Bireylerin Barındığı Özel Bakım Evi)

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ ve AŞAMALARI

Ön araştırma, görüşme ve raporlama olmak üzere 3 aşamada gerçekleştirilmiştir.

Araştırma ana gövdesi yüz yüze görüşmelerle elde edilen bulgular üzerine kurulmuştur.

Ön araştırma sürecinde Almanya Başkonsolosluğu ile görüşülmüş ve Almanya'daki özel eğitim hizmeti veren kurumların genel yapısı ile ilgili bilgi alınmıştır. Ardından yapılan araştırma ile Almanya Berlin'de merkezi bulunan ve özel eğitim alanında hizmet veren kurumları içeren bir kurum listesi hazırlanmıştır. Bu liste üzerinden kurumlara projeyi anlatan bir bilgi notu ve görüşme talebi e posta yoluyla iletilmiş ve telefon yoluyla teyit alınmıştır. Ayrıca bu görüşmelerde kullanılmak üzere bir de anket formu hazırlanarak kurumlara gerekli durumlarda iletmek için hazır tutulmuştur.

2. aşamada Berlin seyahati gerçekleşmiş ve seçilen kurumlarla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Basılı doküman ve bilgilendirme kitapçıkları temin edilmiş; mekânsal bilgiler ve eğitim sistemiyle ilgili veriler yerinde gezilerek, yetkililerle görüşülerek ve gözlemlenerek alınmıştır.

3. aşamada ise tüm veriler bir araya getirilerek araştırma heyetinin ortak çalışmasıyla en net ve anlaşılır şekilde yazıya dökülerek raporlama gerçekleştirilmiştir.

Araştırma, raporun tamamlanmasından sonra Türkiye'de Bakanlıklar, yerel yönetimler ve özel eğitim alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarıyla paylaşılması sonlandırılacaktır.

Bu (hazırlanacak ürün ne ise broşür / afiş) Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı'na aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

GENEL DURUM

Araştırma, Türkiye’de zihinsel engelli olarak tanımlanan down sendromlu, otizmlili ve mental geriliği bulunan çocuk ve yetişkinlerin eğitimleri, sosyalizasyonları, meslek edinmeleri ve istihdamlarını sağlayacak, bunun yanında gereken durumlarda onların daimi ikametgahı da olacak bir yapının ne model olarak ne de realitede bulunmaması nedeniyle gerçekleştirilmiştir.

Amaç, Almanya Federal Cumhuriyeti’nde zihinsel engelli çocuk ve yetişkinlerin yukarıda sayılan alanlarda desteklenmeleri için kurulu sistemin incelenmesi ve ortaya çıkan modelin Türkiye için uygun olup olmayacağına ortaya konması, eğer uygun ise Türkiye’de tesis edilmesi için tavsiye niteliğinde bir rapor oluşturulmasıdır.

Raporun, devlet kurumları, yerel yönetimler ve özel gereksinimli bireyler için çalışan sivil toplum kuruluşlarına iletilerek bilgilendirilmeleri ve bu sayede destek vermeye yönlendirilmeleri sağlanacaktır.

Araştırma Öncesinde;

İZEV Vakfı olarak 2018 yılı itibariyle Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Büyükçekmece Belediyesi, Sarıyer Belediyesi ve Beyoğlu Belediyesi ile görüşmeler yapılmış, özel gereksinimli çocuklar ve yetişkinlerin alması gereken destekler konusunda detaylı bilgiler verilmiş, bu desteklerin tümünün bir arada verildiği bir complex yapıya ihtiyaç bulunduğu, bu ihtiyacın giderilmesi için yerel yönetimlerin de destek vermesinin gerektiği ifade edilmiştir.

Yine 2018 yılında zihinsel engelli bireylerin devlet tarafından verilmesi gereken eğitim, sağlık ve istihdam desteklerini yeterince alamıyor olmalarına dikkat çekmek ve kamuoyu oluşturmak için bir kamu spotu ve bir video klip hazırlanmıştır. Fakat ülkemizde bu anlamda kapsamlı bir model yapının henüz oluşmamış olması, doğru bir model yaratılması gerektiği sonucunu doğurmuştur. Bunun üzerine uluslararası kapsamda bir özel eğitim araştırması yapılmasına karar verilmiş ve örneklem olarak da Almanya Federal Cumhuriyeti seçilmiştir.

Seyahat öncesi, sırası ve sonrasında ilgili kurumlarla işbirliği yapılarak doğru ve detaylı bilgilere ulaşılması yönünde titizlik gösterilmiştir. 10-16 Kasım 2019 tarihlerinde yapılan araştırma inceleme gezisinde Almanya’nın Berlin Kenti’nde zihinsel engelli bireylerin eğitimleri ve Almanya’da zihinsel engelli bireyler için uygulanan eğitim ve sosyalizasyon sistemi araştırılmış; bunun için ilgili kurumlar ziyaret edilerek bilgi edinilmiştir.

Bu (hazırlanacak ürün ne ise broşür / afiş) Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı'na aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

İŞ BİRLİĞİ YAPILAN / ARAŞTIRILAN KURUMLAR VE ELDE EDİLEN BULGULAR

Almanya Federal Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu:

Avrupa Birliği Sivil Düşün Hibe Programı'ndan olumlu yanıt alındığında temel bilgilerin edinilmesi, oluşturulan araştırma yöntemi ile ilgili görüş alınması ve diğer hususlarla ilgili görüşmeler; işbirliği, hazırlık sürecinde aralıklarla devam etmiştir.

Berlin seyahati öncesi, iletişim kurulamayan sivil toplum kuruluşları konsolosluk aracılığıyla bilgilendirilmiş, randevu tesis edilmesi için Almanya Başkonsolosluğu Kültür Ateşesi Mike Laufer iletişim desteği vermiştir.

Konsolosluğun Kültür ve Sosyal İşler Birimi Türkiye'de dezavantajlı bireylerin topluma entegrasyonu konusunda aktif çalışmakta olup, 2019 yılı içerisinde Vakfımızın konuşmacı olarak dahil olduğu bir uluslararası seminer programı da düzenlemiştir.

Mina-Leben in Vielfalt e.V.:

Kurum, Almanya'da zihinsel engelli bireylere yönelik çalışmalar sürdürmekte, çeşitli sosyal aktiviteler ile özel bireylerin kendilerine ve ailelerine yönelik yoğun çalışmalar yürütmektedir. Diğer çalışma alanları ise özel bireylerin hakları ve bu haklara erişim noktasında rehberlik hizmetleridir.

Mina yapısal olarak bir sivil toplum kuruluşudur fakat finansal desteğini tamamen devletten almaktadır. Danışanları, destekledikleri bireyler ve ailelere tüm hizmetleri bilabedel olarak sunmaktadır.

Kurumun faaliyetleri yerinde incelendikten sonra kurum desteklerinden faydalanan bir engelli birey ve bu faaliyetlerde görev alan bir eğitmen ile de bire bir görüşme

sağlanmış, aldıkları hizmetler ve Almanya'da sosyal yaşam konusunda yorumları alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Berlin Başkonsolosluğu:

Türkiye Cumhuriyeti Berlin Başkonsolosu Rıfki Olgun YÜCEKÖK ile yapılan karşılıklı görüşmede Almanya'da zihinsel engeli olan Türk vatandaşlarının durumları ve sistem içinde nasıl yer aldıkları konusunda görüş alış-verişinde bulunulmuştur. Berlin'de gerçekleştirilmesi olası farkındalık çalışmaları ile ilgili görüşlerine başvurulmuş; sistem hakkında bilgi alınmıştır.

Almanya Federal Cumhuriyeti'nde, tüm dezavantajlı bireyler ve ailelerine yönelik çok kapsamlı hak ve hizmetlerin bulunduğu, bu hizmetlerin anlatılması ve onlara erişim konusunda da ayrıca alt hizmetlerin bulunduğu, Başkonsolos tarafından da ifade edilmiştir.

Başkonsolosluk, ayrıca ekibimize Berlin'de Türkler tarafından yönetilerek dezavantajlı

Bu (hazırlanacak ürün ne ise broşür / afiş) Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı'na aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

bireylere yönelik faaliyet gösteren kurumlar hakkında bilgi vermiş ve ekibimizi yönlendirmiştir.

Panke Schule Özel Eğitim Okulu:

Öğrencilerin özel durumlarına göre 10 ila 12 yıl arasında eğitim yapan Panke Okulu tüm programları ve fiziki mekânlarıyla detaylıca incelenmiştir.

Okul müdürü tarafından araştırma ekibimize Almanya'da engelli çocukların aldıkları eğitimin evrimi, ebeveynlerin ve kanun yapımcıların konuya yaklaşımlarıyla ilgili bir sunum yapılmıştır.

Panke Schule ağırlıklı olarak kurum içi eğitim faaliyetlerine odaklanan, maksimum 8 kişiden oluşan sınıflarda uygulamalı eğitim veren, atölye derslerinde 2 engelli çocuğun 1 eğitmen tarafından eğitildiği tek katlı mimari yapıya sahip bir okuldur. Kültür, sanat ve sosyalleşme faaliyetleri ağırlıklı olarak aileye ayrılan zamana bırakılmıştır.

Tüm Almanya'da hakim olan bu yapıdaki özel eğitim okullarıdır ve ücretsiz hizmet vermektedir. Bu yapı, zihinsel engelli çocuk ve yetişkinlerin hizmet aldıkları alanlardan ilk halkayı ifade etmektedir.

Lebens Hilfe GmbH Berlin:

Aileleriyle yaşama imkanı olmayan zihinsel engellilerin yaşamlarını sürdürdüğü, yatılı kurumdur. Bu kuruma yönelik teorik bilgiler alındıktan sonra Neukölln'de bulunan ve 39 kişinin kaldığı buna karşılık 44 eğitmenin hizmet verdiği yaşam merkezi ziyaret edilmiştir. Yaşam koşulları ve fiziki mekan özellikleri incelenmiştir.

Araştırma çerçevesinde en önemli kurumsal yapı Lebens Hilfe'nin kurumsal yapısıdır.

İZEV Vakfı kuruluşundan bu yana, zihinsel engelli bireylerin geçici veya uzun süreli, daimi ikametgahı olacak, bilabedel hizmet verecek bir sosyal konaklama sisteminin engelli bireyler ve aileleri için acil ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir. Bu eksikliği örnek bir model sunarak ifade etmek, daha çözüm odaklı olacağından Lebens Hilfe'nin Türkiye için model olup olamayacağı gözden geçirilmiştir.

Lebens Hilfe'nin kurumsal yapısı ve yürütmekte olduğu hizmet sisteminin Türkiye'de karşılığı bulunmamaktadır. Kurum yetişkin dezavantajlı bireylerin konaklama, medikal ve psikolojik destek, bağımsız yaşam becerilerinin desteklenmesi, sosyalizasyon ve sanat çalışmalarına cevap veren bir yapıya sahiptir ve ücretsiz hizmet vermektedir.

Bu (hazırlanacak ürün ne ise broşür / afiş) Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı'na aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

BWB Förderbereich GmbH:

Akademik eğitimden sonra zihinsel engelli bireyleri çalışma hayatına hazırlayan bu kuruluşla ilgili bilgi alınmış, devamında Leopoldplatz'da bulunan merkezleri ziyaret edilmiştir. Bu ziyarette hem müfredat üzerinde konuşulmuş, hem de fiziki mekan özellikleri incelenmiştir.

Yapılan görüşmede kurumda hizmet alan zihinsel engelli bireylerle de görüşme ve bilgi alma fırsatı bulunmuştur.

BWB devlet desteğiyle kurulmuş ve bilabedel hizmet veren özel bir kuruluştur. Tüm Almanya'da şubeleri bulunan bu kuruluş, eğitim sürecini tamamlamış dezavantajlı ergen ve yetişkinlerin mesleki eğitim aldıkları, aynı zamanda bağımsız yaşam becerilerini sürdürdükleri bir yapıya sahiptir. Destek alan ergen ve yetişkinlerin el becerileriyle gerçekleştirilen atölyelere katılmaları sağlanmakta olup, kurum istihdam odaklı aşamadan bir önceki halkayı oluşturmakta; akademik eğitim ile çalışma hayatı arasında bir geçiş ve alıştırma istasyonu görevi üstlenmektedir.

ALMANYA FEDERAL CUMHURİYETİ'NDE ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLER İÇİN UYGULANAN EĞİTİM VE YAŞAM MODELİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

- Zihinsel engelli çocukların okul öncesi eğitimleri ve sonrasında başlayan 10 yıllık eğitimleri zorunludur ve bu hizmet devlet tarafından özel eğitim okulları tarafından ücretsiz olarak verilmektedir. Bu öğrencilerin eğitimlerinden bir kısmı kaynaştırma öğrencisi olarak olağan çocukların eğitim aldıkları okullarda da gerçekleştirebilmekte fakat Almanya'nın mevcut eğitim sistemi buna henüz çok elverişli görünmemektedir. Bununla birlikte 2019 yılında çıkan yasa gereği kaynaştırma öğrencilerinin sayısını arttırmaya yönelik destekleyici ve iyileştirici hizmetlerin uygulanması durumu ortaya çıkmıştır. Bu yasanın alandaki sonuçları henüz gözlemlenebilir değildir.

10 veya 12 yılda tamamlanan özel eğitim süresi, ilk 8 yılında eğitim ve uygulamalı eğitim odaklı iken çocuklara bağımsız yaşam becerileri kazandırma programları da yine kurum içinde gerçekleştirilmektedir.

- 10-12 yıllık eğitimi, özel kurumlar tarafından devlet desteğiyle ve bilabedel sunulan mesleki eğitim ve bağımsız yaşam eğitimi hizmetleri ile devam etmektedir. Bu hizmetler tüm zihinsel engelli ergen ve yetişkinlerin ömür boyu faydalanabileceği kapsamdadır. Daha çok hobi ve iş atölyelerinden oluşan bir kurumsal yapıda organize olan bu hizmetler, faydalanıcıların düzenli olarak sistem tarafından takibiyle sürmektedir.
- Bağımsız yaşam faaliyetleriyle eğitim odaklı atölyelerin devamı ve bir üst seviyesi

Bu (hazırlanacak ürün ne ise broşür / afiş) Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı'na aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

olarak tanımlanan bir diğer yapı bulunmaktadır ki, amaç engelli bireylerin iş yaşamına kazandırılmalarıdır. Korumalı iş yeri statüsüne benzer statüdeki bu atölyelerin üst yapısı devlet desteğiyle kurulmuş ve bilabedel hizmet sunan bir yapıdadır. Bu atölyelerde fason üretim yapılarak çeşitli firmalara üretim desteğinde bulunmaktadır. Ülkemizde bu çalışmaların daha çok yerel yönetimlerin girişimleriyle işlerlik kazandırılmaya çalışıldığı, sivil toplumun ise tüm çalışmalarına rağmen yeterli sayıda kişiye hizmet üretecek kapasiteye gelemediği, en büyük engelin ise bu konuda finansman sorunu olduğu görülmektedir.

- Mesleki eğitimin en üst seviyesinde istihdam bulunmaktadır. Fakat yapılan görüşmelerde edinilen bilgiler, engelli istihdamının kapsamlı olmadığı, sistemin daha çok engelli bireylerin korumalı sistemlerde istihdam edilmelerine yönelik olarak hazırlandığı yönündedir. Engellilere yönelik hizmetler engellinin hayatını bağımsız olarak veya destekçi eşliğinde sürdürmesi için tüm finansal desteği sunduğundan Türkiye'deki gibi ekonomik ihtiyaç temelli bir istihdam beklentisi bulunmamaktadır. Bu durumda istihdama yönelik girişimlerde Türkiye'nin daha kapsamlı faaliyetlerde bulunduğu ve özel sektörün daha istekli olduğu ortaya çıkmıştır.

- Engelsiz ikamet konusunda aşamalı bir yapı kurulmuş bulunmaktadır. Bu yapının bir aşaması tercihen diğeri ise zorunluluk durumlarını karşılamaktadır. 18 yaşına gelen her dezavantajlı bireyin engel durumuna göre ve ona sunulan devlet desteği ölçüsünde grup evlerinde veya bireysel ikametinde yaşama imkanı bulunmaktadır. Bu yapılardaki tüm finansman devlet desteğiyle karşılanmaktadır. Ebeveyn ile yaşanan evden ayrılma kararı öncelikle engelli bireyin kendisine, ardından ilgili devlet kurumunun olurlarına bırakılmıştır. Bu sistemin ülkemizde karşılığı bulunmamakta olup, model olarak alınarak incelenmesi gerekmektedir.

Zorunluluk durumlarındaki ikamet yapısı, yatılı tesisler kurularak yürütülmektedir. Bu yapılar devlet desteğiyle kurulan özel kuruluşların yönetiminde olup, engelli bireyin devletten aldığı ödenekler ölçüsünde hizmet sunmaktadır. Bu yapının da ülkemizde karşılığı bulunmamakta olup, engelli ebeveynlerinin en zaruri taleplerinden birini oluşturmaktadır.

SONUÇ:

Almanya Federal Cumhuriyeti'nde zihinsel engelli bireyler tümüyle devlet güvencesi altındadır. Doğumlarından itibaren her türlü gereksinimleri devlet tarafından karşılanmakta, diledikleri eğitimi almaları yönünde tüm sistem harekete geçmektedir. Anaokulu ve 10-12 yıl süren temel eğitim devletin neredeyse bire-bir eğitim kurgusuyla gerçekleşmektedir. Bu eğitimlerin devamında iş olanakları yine devlet imkanlarıyla sağlanmakta;

Bu (hazırlanacak ürün ne ise broşür / afiş) Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı'na aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

işe hazırlık için de ayrı bir adaptasyon programı uygulanmaktadır. Zihin engelli bireyin bu sistemin dışında bir işte çalışmak istemesi durumunda da devlet kendisine bir asistan tayin ederek, işinde başarılı olması için gereken tüm koşulları sağlamaktadır. Tüm bu sisteme dahil olan kurumlar son derece modern ve her türlü donatıya sahip fiziksel mekanlarda hizmet vermektedirler.

Sistemin diğer tarafında ise engelliler ve ailelerine yönelik hak ve hizmetlerin öğretilecek kişilerin yönlendirildiği danışma merkezleri bulunmaktadır. Bu kurumlar engelli bireyin doğumundan vefatına dek onun ve ailesinin tabi olduğu kanunlar ve elde edilmiş hakların hem devlet hem de bireyler için faydalı bir şekilde işleyebilmesi için hizmet vermektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin engelli bireyler ve ebeveynleri üzerindeki ağırlığı ise devlet kurumları ve onlar marifetiyle oluşturulan sistemin kuşatıcılığı nedeniyle minimum düzeydedir. Sivil toplumun faaliyetleri ağırlıklı olarak entegrasyon üzerinde gerçekleşmektedir.

Kurumsal yapının kapsamlılığının yanında en önemli başlıklardan biri olarak da karışımıza sosyal yardımlar çıkmaktadır. Sosyal yardımlar hem engelli kişi hem bakımını üstlenen kişi hem de ebeveynlere yönelik olup, tamamı devlet tarafından

desteklenerek kurulmuş ara kuruluşların faaliyetleriyle maksimum fayda sağlanacak şekilde sürdürülmektedir. Bu destekler Türkiye’de daha çok engeli ağır düzeyde olan engelliler üzerinde yoğunlaşmışken, Federal Almanya sistemi engelli kişinin doğumu itibarıyla engelinin her düzeyi ve yaşamının her dönemini tam zamanlı yönetecek düzeydedir.

YORUM VE ÖNERİLER:

Almanya’nın engelli bireylere yönelik sunduğu hizmetler ve kurulu sistem tam olarak “sosyal devlet” yaklaşımıyla hazırlanmıştır. Engelli birey ve/veya ebeveyni eşit yaşam hakkı ve koşullarında yaşamlarını sürdürmek için talepte bulunmaya ihtiyaç duymamaktadır.

Sivil toplumun engellilik konusuna yaklaşımı bu sebeple entegrasyon ve kaynaşma odaklıdır ve finansman temelli sorunları özellikle eyalet sisteminin desteğiyle meclisler kanalıyla ortadan kaldırılmış görünmektedir.

Araştırmanın temelini “Almanya’daki özel eğitim ve bağımsız yaşam sistemi Türkiye için model oluşturabilir mi?” sorusu oluşturmaktadır.

Bu (hazırlanacak ürün ne ise broşür / afiş) Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı'na aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Bu soru 3 aşamada cevap bulmuştur.

1. Almanya'daki özel eğitim sistemi Türkiye'deki ile büyük benzerlikler taşımasının yanında kalitesinin ve kapsamının artırılması, mesleki eğitim ve bağımsız yaşam eğitimlerinin bulunduğu aşamaların ise bu sisteme dahil edilmesi gerekmektedir.

2. Türkiye'de engelli bireylerin ikametleri ve bireysel yaşamları için devlet desteği veya devlet kurumu bulunmamaktadır. Evde bakım veya evde aileyle ikamet genel eğilimdir ve altyapı henüz ancak bu ikamet şeklini desteklemektedir. Sistemin evrilmesi kısa vadede mümkün olmayacağından kanaatimiz engelli bireylerin talepleri veya ailelerin talepleri doğrultusunda özel gereksinimli bireylerle birlikte ikamet edebilecekleri complex yapıların oluşturulmasının uygun olduğu yönündedir. Bu yapı Vakfımızın uzun süredir üzerinde çalıştığı yaşam modeli ile örtüşmektedir. Almanya bu aşamada bir model oluşturmaktadır. Devlet desteği ile finansman sorunu çözülmesi halinde uygulanmasının önünde bir engel görünmemektedir.

3. Engellilere yönelik yatılı tesisler konusunda Türkiye'de büyük eksiklik bulunmaktadır. Ebeveynin vefat ettiği veya evladına destek veremeyecek halde olduğu durumlarda zihinsel engelli bireylerin daimi olarak emanet edilecekleri tesis bulunmamaktadır. Almanya'da bu eksiklik yukarıdaki başlıkta belirtildiği gibi ortak yaşam evleri ve bakım evleri marifetiyle ortadan kaldırılmıştır. Bu modelin Türkiye'de uygulanması için herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Engelli bireylerin yaşam şartlarının iyileştirilmesi, bağımsız yaşama dahil olmaları ve sosyalleşmeleri konusunda devletin öncelikle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı'nın hizmetlerini arttırması gerekmektedir.

Zihinsel engelli bireylere yönelik sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, dezavantaj telifleri, sosyal yardımlar, topluma kazandırma çalışmaları arttırılmalıdır. Bağımsız yaşam konusunda gerekli alt yapı ve mevzuatın hazırlanması acilen gerekmektedir.

Bu aşamada devlet kurumları ve sivil toplumun daha fazla iş birliği içinde çalışması ihtiyaçların belirlenmesi, sorunların ortadan kaldırılması ve alandaki ihtiyaçların giderilmesi konusunda faydalı olacaktır.

Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının engelli bireyler ve ailelere erişim yeteneği ve toplumda farkındalık yaratmak gibi konularda kapasitesi yüksektir. Fakat finansman so-

Bu (hazırlanacak ürün ne ise broşür / afiş) Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı'na aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

runları bu çalışmaların kalitesini ve sürdürülebilirliğini negatif yönde etkilemektedir. Bu sorunun ortadan kaldırılması için devlet desteği zaruridir. Mali desteklerin sayısının ve kapsamının arttırılması için girişimlerde bulunulması gerekmektedir.

Engellilik meselesinde başka bir aktör ise yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimlerin kendi sınırlarında yaşayan milyonlarca kişiye sunduğu hizmetler, onların hayatlarını doğrudan etkilemektedir. Bu bakımdan yerel yönetimlerin de sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde engellilere yönelik hizmetlerini arttırmaları gerekmektedir. Daimi bakım evleri ve yaşam alanları ise bunların başında gelmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının finansman sorunları nedeniyle veremediği veya kapsamı sınırlı olan hizmetler yerel yönetimlerin desteğiyle geliştirilebilir. Her büyükşehir belediyesinin en az bir daimi bakım evi ve bağımsız yaşam kompleksi kurması yönünde zorlayıcı bir mevzuatın alandaki eksikliği büyük ölçüde ortadan kaldıracığı düşünülmektedir. Sivil toplum kuruluşları bu noktada da aktif rol alacak ve rehberlik edebilecektir.

İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı İZEV, kuruluşundan bu yana zihin engellilerin eğitimleri, sosyalizasyonları ve toplumda farkındalık yaratılması konularında Türkiye’de ilkleri gerçekleştirmiş bir sivil toplum kuruluşudur. Türkiye’nin bu anlamda ilk eğitim kurumu Saadet İlköğretim Okulu, Anaokulu, İş ve Meslek Okulu İZEV tarafından kurulmuş, eğitim sistemi oluşturulmuş ve kamuya hibe edilmiştir. Çeşitli zamanlarda Türkiye Cumhuriyeti kanunlarındaki zihinsel engelliler ile ilgili maddeler üzerinde değişiklik önerileri ve çalışmaları da İZEV tarafından gerçekleştirilmiştir. Son zamanlarda yeni nesil farkındalık çalışmalarıyla zihinsel engelli bireylerin her alanda var olabileceğini kendilerinin ifade etmesine olanak sağlayan çalışmalar yürütmekte ve dünya çapında ödüllerle bu çalışmalarını taçlandırmaktadır. Federal Almanya Cumhuriyeti’nde zihinsel engelli bireylerin tüm yaşamlarının incelendiği ve raporlandığı bu çalışmanın Türkiye Cumhuriyeti bünyesinde fayda yaratması ve ülkemiz koşullarına adapte edilerek zihinsel engelli bireyler için insani bir yaşamın var edilmesi devletimiz için imkanlar dahilinde bir operasyondur. Ancak, bu operasyonun doğru kurgulanması ve devlet kurumları ile yerel yönetimler tarafından sahiplenilmesi büyük önem taşımaktadır. İZEV, 30 yıllık tecrübesi ve halihazırda yaptığı araştırmalar ve bulunduğu konum itibarıyla bu konuda rehberlik ve danışmanlık hizmeti vermeye hazırdır. Devletin desteğiyle zihinsel engelliler için daimi bir yaşam kompleksi kurgulamaya, plan ve projelerini yaptırmaya, kontrol mekanizmaları oluşturmaya ve yapımında bir otorite olarak görev almaya da hazırdır. İdeal eğitim sisteminin hazırlanması ve tüm ülkeye yayılması için yöntem geliştirilmesi konularında da destek vermeyi görev addetmektedir. 20.01.2020

Bu (hazırlanacak ürün ne ise broşür / afiş) Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla İstanbul Zihinsel Engelliler için Eğitim ve Dayanışma Vakfı'na aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.